İLKOKUL HAYAT BİLGİSİ DERSİ KAPSAMINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN LİSANSÜSTÜ EĞİTİM TEZLERİNE İLİŞKİN BİR İNCELEME

Emel KIRAT¹

Bülent GÜVEN²

Öz

Sürekli olarak geliştirilen öğretim programlarında, özellikle 2005-2006 eğitim-öğretim yılında ilerlemecilik eğitim felsefesi temel alınarak yapılandırmacı kuram uygulamaları ışığında köklü bir değişim yaşanmıştır. Bu çalışmada 2005 yılından başlayarak geliştirme süreci devam eden 2005, 2009, 2015, 2017, 2018 hayat bilgisi dersi öğretim programlarına ilişkin gerçekleştirilen araştırmaları incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini hayat bilgisi dersi öğretim programlarına ilişkin yapılan tüm yüksek lisans ve doktora tezleri oluşturmaktadır. Betimsel yöntemde gerçekleştirilen araştırmada veriler literatür tarama tekniği ile toplanmış, belirlenen alt amaçlara uygun olarak doküman analizi gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan bulgulara dayalı olarak; hayat bilgisi dersi kapsamında gerçekleştirilen tezlerin köklü üniversite kurumlarına bağlı olarak daha fazla sayıda oluşturulduğu, bu tez çalışmaları arasında doktora tezlerine oranla yüksek lisans tez çalışmalarına daha fazla yer verildiği görülmüştür. Benimsenen çağdaş yaklaşımın öğretim programları üzerinde temellendirilmesinin ardından 2007 yılı ve bu yılı takip eden diğer yıllarda araştırma sayılarında artış olduğu belirlenmiştir. Araştırma içeriklerine ilişkin elde edilen bulgular incelendiğinde öğrenci uygulamaları ve öğretmen görüşleri olarak belirlenen içeriklerinin yüksek oranda tekrar ettiği görülmektedir. Ayrıca ders kapsamında yapılan araştırmalar genellikle öğrenciler ve öğretmenler ile gerçekleştirilirken çeşitli araştırma yöntemlerinin sıkça kullanıldığını görmek mümkündür. Araştırmalar kapsamında likert tipi ölçek kullanımının sıklığı dikkat çekmektedir. Buna bağlı olarak kullanılan SPSS paket programı ve tarama deseni şeklinde yürütülen araştırma desenine çalışmalarda sıkça yer verildiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hayat bilgisi dersi, öğretim programı, araştırma

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, emelkirat@stu.comu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5152-7214>

² Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, bulentg@comu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8883-3028>

A STUDY ON GRADUATE EDUCATION THESES IN PRIMARY SCHOOL LIFE SCIENCE COURSE

Abstract

In the curriculum which are continuously developed, especially in the 2005-2006 academic year, there has been a radical change in the light of constructivist theory applications based on the philosophy of progressive education. In this study, it is aimed to examine the researches related to the 2005, 2009, 2015, 2017, 2018 life science curriculum which has been developing since 2005. The universe of the research consists of all master's and doctoral theses on life science course programs. In the descriptive study, the data were collected by literature scanning technique and document analysis was performed in accordance with the determined sub-objectives. Based on the findings; It was seen that the theses carried out within the scope of life science course were formed more in number depending on the established university institutions, and the master thesis studies were given more place among these thesis studies than the doctoral theses. After the contemporary approach was based on the curriculum, it was determined that the number of researches increased in 2007 and other years following this year. When the findings obtained regarding the research contents are examined, it is seen that the content determined as student practices and teacher views repeats at a high rate. In addition, it is possible to see that various research methods are used frequently while the researches carried out within the scope of the course are generally carried out with students and teachers. Within the scope of the researches, the frequency of using the Likert type scale attracts attention. Accordingly, it was determined that the research pattern carried out in the form of SPSS package program and scanning pattern was frequently used in the studies.

Keywords: Life science course, curriculum, research

GİRİŞ

Okullar, toplumun geleceği çocukların ailelerinden farklı sosyal bir çevreye ilk adım attıkları yerlerdir. Çocuklar bu çevrede yepyeni yaşantılar edinmeye, farklı duygu ve düşünceler kazanmaya, üretmeye, dahası daha geniş bir toplumsal yapıya uyum sağlamaya çalışırlar. Bu uyum süreci ilköğretim çağı çocuklarının gelişim düzeyleri de dikkate alındığında işin çok da kolay olmayacağı ortadadır. Okul öncesi eğitim aldıktan ya da bu eğitimi almamakla birlikte ilköğretime başlayan öğrencilere bu noktada eğitim ve sosyal yaşantı kazandırmada “hayat bilgisi” dersi hedef ve içerikleri büyük önem taşımaktadır. Sönmez (1998), hayat bilgisi dersini “doğal ve toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler” olarak tanımlarken, MEB Talim Terbiye Kurulunca hazırlanan 2018 yılı Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda “temel yaşam becerilerine sahip, kendini tanıyan, sağlıklı ve güvenli bir yaşam süren, yaşadığı toplumun değerlerini özümseyen, doğaya ve çevreye duyarlı, araştıran, üreten ve ülkesini seven bireyler yetiştirmeyi amaçlayan ders” olarak tanımlanmıştır. Özellikle hayat bilgisi dersine ilişkin olarak yeni programda vurgulanan temel yaşam becerilerinin ilköğretim düzeyinde kazandırılmaya çalışıldığı, toplumsal değerlerin hissettirildiği, hepsinden önemlisi günlük hayatla iç içe işleyişin gerçekleşebildiği başka bir dersin programda bulunduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. İlkokulun ilk üç yılında öğretim sürecinde yer alan hayat bilgisi dersi programının çocukların farklı ilgi ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, çocuğa görelilik öncelikli olmak üzere diğer öğretim ilkelerinin de dikkate alınarak hazırlanması ile istenen etki oluşturulabilecektir.

Çocukları sosyal yönlerden hayata hazırlamanın yanında bu program, onların gelecek yıllardaki sosyal bilgiler, fen bilimleri derslerine de ön hazırlık oluşturarak temel inşa etmektedir. Hayat bilgisi dersi programının tarihsel gelişimi incelendiğinde 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015, 2017, 2018 ilköğretim programlarında hayat bilgisi programı yer almaktadır. 1926

yılı itibariyle toplu öğretime geçilerek uzun yıllardır okutulan hayat bilgisi dersi mihver ders olarak diğer derslerle ilişkilendirilmiştir. Böylelikle öğrenmelerin, ilişkiler yoluyla kalıcı hale getirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca yıllar içerisinde geliştirilen hayat bilgisi öğretim programlarında kültürün temelini oluşturan, bireyleri hayata hazırlayan, bireylerin yaşamlarını şekillendirecek olan birçok beceri, değer, kişisel nitelik yer almaktadır. Böylesine bütünsel değerler taşıyan hayat bilgisi dersinin öğretiminde etkin ve kalıcı öğrenmenin en etkili yolu olarak kabul edilen bütünleştirilmiş öğretim yaklaşımı alanı kuramsal açıdan özetlemektedir (Tay ve Baş, 2015).

Meydana gelen değişim ve gelişimler karşısında eğitimde nicelik anlayışının tam tersine niteliğin önem kazanmasıyla birlikte 2005 yılı itibariyle eğitim anlayışında davranışçı yaklaşımdan yapılandırmacı yaklaşıma geçilmesi, programda birçok değişikliğe gidilmesini de beraberinde getirmiştir (Arslan, 2007). Geleneksel eğitimden çağdaş eğitime geçilmiş, öğretimin temelini oluşturan programın öğeleri çağdaş eğitime göre düzenlenerek öğretim programlarına yansıtılmıştır. Bu süreçte hayat bilgisi dersinin içeriği düzenlenirken becerilere, temalara, ara disiplinlere, kişisel niteliklere yer verilerek yapılandırmacı eğitim anlayışı desteklenmiştir (Tanrıöğen, 2006). Yeni yaklaşımla birlikte farklı öğretim materyallerinin de eğitimde önemi artmış, etkili öğretim için gerekli araçlar haline gelmiştir. Yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda hazırlanan öğretim materyalleri, öğretim sürecinin anlamlı kılınmasını sağlamaktadır (Tay, 2009).

Ayrıca yenilenen programla birlikte yapılandırmacı yaklaşımın kabul edilmesi, öğrencilerin öz düzenleme anlayışı kazanmaları adına büyük bir adımdır. Öz düzenleme becerileri, bireyin yaşam boyu eğitiminde ve davranışlarında temel inşa edecek, bireyin kendi öğrenmelerini kurmasını sağlayacaktır. Gerçek öğrenmenin yolu ise tam da bu noktadan geçmektir (Sıcak ve Eker, 2016). Öğrenciyi merkeze alan ve anlamlı öğrenmelerin oluşturulmasını sağlayan bir eğitim anlayışı benimsenerek hedef, içerik, eğitim durumları, ölçme değerlendirme öğeleri bu anlayışa göre düzenlenmiştir. Belirtilen niteliklerin oluşması için öğrencilerde aile, sosyal ve eğitim ortamlarında zengin öğrenme yaşantılarının oluşturulması kaçınılmazdır (Şentürk, 2010).

Gerçekleştirilen bu çalışmada 2005 yılında uygulamaya konan yeni programların beraberinde getirdiği çağdaş eğitim anlayışına uygun olarak düzenlenen öğretim programları ile alakalı yapılmış olan lisansüstü eğitim tezleri incelenerek bir durum belirlemesi sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmada var olan sonuçların bir araya getirilmesinin yanı sıra ulaşılan bulgulara dayalı olacak şekilde yeni yorumlar getirilmeye çalışılmıştır (Erkuş, 2013). Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü düzeydeki bu çalışmalar ile nitelikli sonuçların elde edilmesi beklenmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

2005-2018 yılları arasında hayat bilgisi dersi öğretim programlarının değerlendirilmesine ilişkin yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin;

- a) Gerçekleştirildiği kurumlara göre dağılımı nasıldır?
- b) Türlerine göre dağılımı nasıldır?
- c) Gerçekleştirildiği enstitülere göre dağılımı nasıldır?
- d) Sayısı ve yıllara göre dağılımı nasıldır?
- e) Danışmanlar açısından dağılımı nasıldır?
- f) Danışmanların unvanına göre dağılımı nasıldır?
- g) İçerik özelliklerine göre dağılımı nasıldır?
- h) Çalışmalarda yararlanılan Türkçe ve yabancı kaynak sayılarının dağılımı nasıldır?

- i) Tercih edilen araştırma yöntemleri nelerdir?
- j) Tercih edilen çalışma grupları kimlerdir?
- k) Veri toplama araçları nelerdir?
- l) Veri toplama araçlarının özgünlük durumu nasıldır?
- m) Veri çözümlemede yararlanılan istatistiksel programlar nelerdir?
- n) Çalışmanın örnekleme türleri nelerdir?
- o) Kullanılan desen açısından dağılımı nasıldır?
- p) Veri çözümlemede kullanılan analiz teknikleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışmada 2020 TR Dizin Dergi Değerlendirme Kriterleri 8. maddesinde belirtilen araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Araştırmanın Deseni

Araştırma hayat bilgisi dersi öğretim programına ilişkin yapılan lisansüstü eğitim tez çalışmalarının taranması ve ulaşılan eserlerin doküman incelemesi tekniğiyle betimsel şekilde ele alınması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, incelenmek istenen tarihler arasındaki durumu herhangi bir değişiklik yapmadan, olduğu gibi tanımlamaya yarayan bir modeldir (Karasar, 2012). Yukarıda ifade edilen araştırma soruları kriterler olarak belirlenmiş, bu kriterlere uygun bir biçimde doküman incelemesi yapılmıştır. Araştırma için bu kriterler, araştırma konusu ile ilgili yapılmış olan tüm tezleri kapsayacak şekilde belirlenmiştir. Böylece veriler arasında anlamlı bağlantılar kurulması sağlanmıştır.

Evren ve Örneklem

2005 yılında yayımlanan yeni program itibarıyla Türkiye’de hayat bilgisi dersi bağlamında yapılmış olan tüm tez çalışmaları araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Nitelikli bir genelleme yapabilmek adına evren ve örneklem belirlenen özellikleri taşıması ve benzer özellikleri yansıtmaması gerekmektedir. YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde yayımlanmış olan erişime açık ve kriterler ile uyumlu olmak üzere toplam 113 adet yüksek lisans ve doktora tez çalışması araştırmanın örneklemi oluşturmaktadır. Örneklem oluştururken düzenlemeler ve elemeler yapılmadan tüm çalışmaların örneklem grubuna dahil edilmesi, ulaşacağımız sonuçların güvenilirlik ve geçerliğini etkileyecek ve hatalı sonuçlara ulaşmamıza neden olacaktır (Bakioğlu ve Özcan, 2016). Bu sebeple örneklem seçimi seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenmiş, araştırma problemleri ile ilgili nitelikler üzerinde çalışılmıştır.

Veri Toplama ve Analizi

Veri toplama aşamasında öncelikle araştırma sorularının özelliklerini taşıyan kriterler doğrultusunda bulunan tüm tezler İnternet ortamında kaydedilmiştir. Daha sonra tezler daha kolay ve daha güvenilir veri toplama adına kodlanmıştır, verilen kodlara göre tezler arasında gruplar oluşturulmuştur. Geniş bir örneklem grubunda gruplamalar yapılması verilerin daha sistemli bir şekilde analiz edilmesini sağlayacaktır.

Gruplar oluşturulduktan sonra tüm çalışmalar okunmuş ve bu aşamada belirlenen kriterlere cevap veren özellikler tablo haline getirilerek özelliklerin kaç kez tekrar ettiği frekans tekniğiyle hesaplanmıştır. Bu aşamada çalışma öncesinde tahmin edilmeyen kategoriler de çalışmaya eklenip araştırma sürecine dahil edilmiştir. Tüm frekans değerleri hesaplandıktan sonra ayrı gruplar birleştirilerek özelliklerin toplam frekans değerlerine ulaşılmıştır. Toplam frekans

değerlerine uygun olarak verilerin yüzdeleri hesaplanıp, yüzdelik dilimde analiz edilmeleri sağlanmıştır.

BULGULAR

Örneklem grubunda belirlenen çalışmalar, araştırma sorularında belirlenen kriterlere göre tek tek incelenip elde edilen veriler tablolar yardımıyla bütünleştirilmiş ve bulgulanmıştır. Bu kriterler doğrultusunda tabloların isimleri oluşturulmuştur. Çalışmalar; kurumlar, kaynak türleri, enstitü türleri, yıllar, danışman sayıları, danışmanların unvanları, tez içerikleri, ilgili araştırmalar, kullanılan yöntem türü, örneklem grubu, kullanılan ölçek, ölçeğin özgünlük durumu, paket program, örneklem türleri, desen-model, analiz tekniği kriterlerine göre incelenmiştir. İncelemeler sonunda verilerin analizi tablolar haline getirilerek aşağıda yorumlarıyla birlikte sunulmuştur.

Tablo 1. Yazarların Kurumlara Göre Dağılımı

Üniversite	Frekans
Gazi Üniversitesi	11
Anadolu Üniversitesi	8
Marmara Üniversitesi	8
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	6
Selçuk Üniversitesi	6
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	5
Afyon Kocatepe Üniversitesi	5
Çukurova Üniversitesi	5
Dokuz Eylül Üniversitesi	5
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	4
Fırat Üniversitesi	4
İnönü Üniversitesi	4
Adnan Menderes Üniversitesi	3
Atatürk Üniversitesi	3
Ordu Üniversitesi	3
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	3
Sakarya Üniversitesi	3
Ankara Üniversitesi	2
Balıkesir Üniversitesi	2
Hacettepe Üniversitesi	2
İstanbul Üniversitesi	2
Mustafa Kemal Üniversitesi	2
Uludağ Üniversitesi	2

Yeditepe Üniversitesi	2
Ahi Evran Üniversitesi	1
Celal Bayar Üniversitesi	1
Cumhuriyet Üniversitesi	1
Ege Üniversitesi	1
Erciyes Üniversitesi	1
Erzincan Üniversitesi	1
Kafkas Üniversitesi	1
Karadeniz Teknik Üniversitesi	1
Muğla Üniversitesi	1
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	1
Pamukkale Üniversitesi	1
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1
Zonguldak Karaelmas Üniversitesi	1
Toplam	113

Tablo 1 incelendiğinde hayat bilgisi dersi alanında yapılan tez çalışmalarında yazarların çoğunlukla Gazi Üniversitesi kurumuna bağlı oldukları görülmektedir (n=11). Bu sırayı Anadolu Üniversitesi (n=8), Marmara Üniversitesi (n=8) takip etmektedir.

1848 yılında ülkemizde kurulan Darülmüallimin temel alındığında, yaklaşık olarak 170 yıldır Türkiye’de öğretmen yetiştirme üzerine önemli bir geçmişe sahiptir. Bu konuya ilişkin son yıllarda meydana gelen en büyük ve en önemli gelişme, eğitim enstitülerinin 1982 yılında eğitim fakültelerine dönüştürülerek YÖK çatısı altına alınmış olmasıdır (Aydın, 1998).

Bu bağlamda yapılan çalışmalar, kurumlar çatısı altında incelendiğinde köklü geçmişe sahip üniversitelerde sonradan kuruluşunu gerçekleştirmiş olan diğer üniversitelere göre daha yoğun bir araştırma sayısı görmek mümkündür.

Tablo 2. Araştırılan Kaynakların Türleri

Kaynak Türü	f	%
Yüksek Lisans Tezi	96	84.9
Doktora Tezi	17	15.1
Toplam	113	100

Tablo 2 incelendiğinde analiz edilen çalışmaların büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış olduğu görülmektedir (n=96). Doktora tezleri elde edilen oranlara göre çok daha az bir sayıdadır (n=17). Ülkemizde mevcut olan lisansüstü eğitim programlarının öğrenci sayıları göz önünde bulundurulduğunda yüksek lisans programı alan öğrencilerin daha fazla olduğu görülmektedir. Doktora programları daha üst düzey çalışmalar gerektirmektedir. Ayrıca birçok kurumda doktora yapabilmek için bazı sınav puanlarının yüksek lisans programına oranla daha yüksek olması gibi şartlar koşulmuştur. Bu durum, yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine oranla daha fazla yapılmış olduğu görüşünü ortaya koyabilir.

Tablo 3. Tezlerin Yapıldığı Enstitü Türü

Enstitü Türü	f	%
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	63	55.8
Sosyal Bilimler Enstitüsü	50	44.2
Toplam	113	100

Tablo 3 incelendiğinde hayat bilgisi dersi alanında Eğitim Bilimleri enstitülerinin Sosyal Bilimler enstitülerine oranla daha fazla sayıda tez çalışması ortaya koyduğunu görülmektedir (n=63). Sosyal Bilimler enstitüleri hayat bilgisi dersi alanında daha az sayıda tez çalışması ortaya koymuştur (n=50). Verilen 2 enstitünün yılları içerisindeki gelişimleri incelendiğinde Sosyal Bilimler enstitülerinin kuruluşunun daha önceki yıllara dayanmış olduğu görülmektedir. Eğitim Bilimleri enstitülerinin kuruluş tarihleri günümüze daha yakın yılları içermektedir. Eğitim Bilimleri enstitüleri kurulmaya başladıktan sonra bu enstitülerin eğitim alanında daha fazla akademik çalışmaya yer vererek niceliklerini arttırdıkları düşünülebilir.

Tablo 4. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	f	%
2005	5	4.4
2006	4	3.6
2007	10	8.9
2008	10	8.9
2009	9	7.9
2010	13	11.5
2011	9	7.9
2012	4	3.6
2013	8	7.1
2014	8	7.1
2015	11	9.7
2016	9	7.9
2017	7	6.2
2018	6	5.3
Toplam	113	100

Tablo 4 incelendiğinde, hayat bilgisi dersi alanında yapılan tez çalışmalarının 2007 yılı ve sonrasında yoğunlaştığı görülmektedir. Bunun sebebi 2005 yılı itibariyle benimsenen yapılandırmacı yaklaşım 2 ve bu yaklaşım ışığında oluşturulan öğretim programları olabilir. Oluşturulan yeni programın etkilerinin çalışmalar aracılığıyla ortaya koyulabilmesi için bir süreye ihtiyaç vardır. Bu sebeple yeni ilköğretim programının benimsendiği ilk yıllarda çalışma sayısı durağan iken ilerleyen yıllarda bu sayının arttığı ve yeni ilköğretim programı ışığında yeni uygulamalar gerçekleştirilerek bu uygulamaların tez çalışmalarına yansıdığı düşünülebilir.

Tablo 5. Tezlerdeki Danışman Sayıları

Tezlerdeki Danışman Sayısı	f	%
1	110	97.4
2	3	2.6
Toplam	113	100

Tablo 5 incelendiğinde hayat bilgisi dersi alanında yapılan tez çalışmalarının neredeyse tamamına yakınında tek danışman ile çalışıldığı görülmektedir (n=110). Ancak çok düşük bir frekansta 2 danışmanın birlikte yürüttüğü tezler de mevcuttur (n=3). Farklı alanlar arası sentezlemeler yaparak multidisipliner biçimde yürütülen tez çalışmalarında birden fazla danışmana ihtiyaç duyulabilmektedir. Bu düşünce doğrultusunda alanlar arası bağlantılar kurularak yapılan tez çalışmalarının oldukça az olduğunu söylemek mümkün olabilir.

Tablo 6. Tezdeki Danışman Unvanları

Unvanları	f	%
Dr. Öğr. Üyesi	54	46.6
Doç. Dr.	29	25.0
Prof. Dr.	33	28.4
Toplam	116	100

Tablo 6 incelendiğinde hayat bilgisi dersi alanında gerçekleştirilen tezlere danışmanlık yapan öğretim üyelerinin en fazla Dr. Öğr. Üyesi unvanını taşıdıkları görülmektedir (n=54).

Unvan dereceleri yükseldikçe öğretim üyelerinin daha az sayıda tez çalışmasına danışmanlık yaptığı tespit edilmiştir. Elde edilen verilerden akademik hayatına diğer öğretim üyelerine göre yeni başlangıç yapan Dr. Öğr. Üyelerinin tez çalışmaları kapsamında danışmanlık için daha hevesli oldukları düşünülebilir. Ayrıca yükselen unvan derecelerine sahip olan öğretim üyeleri, çalışma yoğunlukları nedeniyle fazla sayıda öğrenci danışmanlığını üstlenememiş olabilir.

Tablo 7. Tezlerin İçerik Özellikleri

Tez İçerikleri	f	%
Öğrenci Uygulamaları	40	35.4
Öğretmen Görüşleri	32	28.2
Öğretim Programı	16	14.2
Öğretim Materyalleri	13	11.5
Öğretim	8	7.1
Öğrenci Görüşleri	1	0.9
Öğretmen + Öğrenci Görüşleri	1	0.9
Öğretmen + Veli Görüşleri	1	0.9
Öğrenci + Öğretmen + Veli Uygulamaları	1	0.9
Toplam	113	100

Tablo 7 incelendiğinde hayat bilgisi dersi alanında en fazla “Öğrenci Uygulamaları” kapsamında tez çalışmasının yapılmış olduğu görülmektedir (n=40). Frekans değeri açısından en yüksek değeri taşıyan bu içerik konusu “Öğretmen Görüşleri” içeriği ile oldukça yakın değerlere sahiptir. Yoğunluğun olduğu içeriklere göre farklı özelliklere sahip bireylerle birlikte çalışılma sıklığının oldukça az olduğu görülmektedir. Öğrencilerin ve öğretmenlerin hayat bilgisi dersinde oldukça aktif bir konumda oldukları söylenebilir. Ayrıca incelenen tez çalışmalarında öğrencilerin yaş düzeyleri göz önünde bulundurularak görüş almaktan ziyade öğrenci uygulamalarına gidilmiştir. Fakat örneklem grubu öğretmen olarak alınan çalışmalarda öğretmen görüşlerine yer vermenin uygun olacağı söylenebilir.

Tablo 8. Tezlerde İlgili Araştırmalara Yer Verilme Durumu

İlgili Araştırmalar	f	%
Yurt İçi + Yurt Dışı	64	56.6
Yurt İçi	33	29.2
Belirtilmemiş / Kullanılmamış	16	14.2
Toplam	113	100

Tablo 8 incelendiğinde hayat bilgisi dersi alanında yapılan tez çalışmalarının büyük çoğunluğunda hem yurt içi hem yurt dışı araştırmalara yer verildiği görülmektedir (n=64).

Bu bağlamda araştırmacıların tez çalışmalarını gerçekleştirirken kapsamlı alan yazın taramaları gerçekleştirdiğini söylemek mümkündür. Aynı zamanda araştırmacıların seçtikleri tez konusunda geniş oranda çalışmanın gerçekleştirildiği de söylenebilir. İlgili araştırmalardan bahsedilmeyen tez çalışmalarında konu ile ilgili daha önce yapılan çalışmaların sınırlı olduğu düşünülebilir (n=16). Bu yönde gerçekleştirilen çalışmalar alana önemli katkılar sağlayacaktır.

Tablo 9. Tezlerde Kullanılan Araştırma Yöntemi

Kullanılan Yöntem Türü	f	%
Nicel Yöntem	43	38.0
Nitel Yöntem	40	35.4
Karma Yöntem	30	26.6
Toplam	113	100

Tablo 9 incelendiğinde hayat bilgisi dersi kapsamında nicel yöntemin kullanıldığı tez çalışmalarının en fazla sayıda gerçekleştirildiği görülmektedir (n=43). Bu çalışmaların yoğunluklu olarak tarama modelinde ve deneysel modelde gerçekleştirildiği söylenebilir. Nicel araştırma yöntemleri veri toplama sırasında araştırmacıya büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Zaman ve maliyet açısından araştırmacının verileri toplamasını sağlarken aynı zamanda geniş sayıda örneklemelerden veri toplanmasını da sağlar. Fakat 3 araştırma yönteminin kullanılma sıklıkları incelendiğinde değerlerin birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. Nicel verilerin tez çalışmalarında sıklıkla kullanılmasıyla birlikte nitel ve karma yöntemlere de geniş ölçüde yer verilmiştir. Bireylerin yaş düzeyi, mevcut sağlık durumları, nicel yöntem ile yapılan çalışmaların tümünde güvenilir sonuçlar elde edilememesi, daha detaylı çalışmaların yapılması gibi durumlar nitel veya karma yöntemleri de beraberinde getirmektedir. Nitel yöntemin kullanıldığı tez çalışmalarında yoğun olarak içerik analizlerinin kullanımına rastlanmıştır. Ayrıca nitel

yöntemlerin kullanıldığı birçok tez çalışmasında frekans, yüzde gibi analiz teknikleri kullanılarak verilerin nicelleştirilmesi yoluna gidilmiştir.

Tablo 10. Tezlerde Yer Alan Örneklem Grubu Özellikleri

Örneklem Grubu	f	%
Öğretmen	42	37.1
Öğrenci	40	35.4
Ders Kitabı	10	8.8
Öğrenci + Öğretmen	7	6.2
Öğretim programları	4	3.5
Ders Kitabı + Öğretmen	2	1.8
Planlamalar + Politikalar	1	0.9
TV Programı	1	0.9
Öğretmen + İdareci	1	0.9
Öğrenci + Ders Kitabı + Araştırmalar	1	0.9
Akademisyen	1	0.9
Öğretmen + Araştırmalar	1	0.9
Öğrenci + Öğretmen + Veli	1	0.9
İdareci + Öğretmen + Öğrenci	1	0.9
Toplam	113	100

Tablo 10 incelendiğinde yapılan tez çalışmalarının örneklem grubunu en fazla öğretmenlerin oluşturduğu tespit edilmiştir (n=42). Ayrıca veri analizleri sonucunda örnekleme öğrenci olan tezlerin de sayıca bu tezlere çok yakın olduğu görülmektedir (n=41).

Bu bağlamda hayat bilgisi dersi ile ilgili çalışmalara öğretmenlerin de öğrencilerin de yüksek oranda katkı sağladıkları değerlendirilmesi yapılabilir. Fakat örneklem grupları çeşitlendirildiğinde bu sayının ciddi oranda düştüğünü görmek mümkün olacaktır. Çeşitlendirilmiş örneklem gruplarıyla çalışmanın daha zor bir süreç ve araştırmacı tarafından daha yüksek performans sergilemesinin gerekliliği nispeten bu durumun bir nedeni olarak düşünülebilir.

Tablo 11. Tezlerde Kullanılan Ölçek

Kullanılan Ölçek	f	%
Likert Tipi Ölçek	29	25.6
Görüşme Formu	12	10.6
Görüşme Formu + Likert Tipi Ölçek	8	7.1
Başarı Testi + Likert Tipi Ölçek	5	4.4
Likert Tipi Ölçek + Soru Listesi	4	3.5
Görüşme Formu + Gözlem Formu	4	3.5

Başarı Testi	3	2.6
Başarı Testi + Görüşme Formu	2	1.8
Başarı Testi + Gözlem Formu	2	1.8
Gözlem Formu	2	1.8
Başarı Testi + Proje Formu	1	0.9
İnceleme Formu	1	0.9
Başarı Testi + Çalışma Kâğıdı	1	0.9
Çalışma Kâğıdı	1	0.9
Görüşme Formu + Rubrik	1	0.9
Kontrol Listesi + Likert Tipi Ölçek	1	0.9
Likert Tipi Ölçek + Proje Formu	1	0.9
Soru Listesi	1	0.9
3 ve Daha Fazla Ölçek	23	20.4
Belirtilmemiş / Kullanılmamış	11	9.7
Toplam	113	100

Tablo 11 incelendiğinde hayat bilgisi dersi bağlamında yapılan tez çalışmalarında en fazla likert tipinde oluşturulan ölçeklerin kullanıldığını görmek mümkündür (n=29). Likert tipi ölçekler kolayca analiz edilmelerinin yanı sıra veri toplama aşamasında ekonomiklik ilkesiyle bağdaşmaktadır. Faydalarının yanı sıra çalışmaların güvenilirlik boyutunu tam anlamıyla sağlayamaması sadece likert tipi ölçeğin kullanımını yetersiz kılmaktadır. Bu bağlamda diğer çalışmalarda birden fazla ölçek bir arada kullanılarak çalışmaların güvenilirliğinin sağlanmaya çalışıldığını söylemek mümkün olabilir.

Tablo 12. Tezlerde Kullanılan Ölçeğin Özgünlüğü

Ölçeğin Özgünlük Durumu	f	%
Geliştirme	85	75.3
Geliştirme + Uyarlama	9	7.9
Uyarlama	6	5.3
Belirtilmemiş / Kullanılmamış	13	11.5
Toplam	113	100

Tablo 12 incelendiğinde hayat bilgisi dersi ile alakalı yapılan tez çalışmalarında kullanılmak üzere en fazla ölçek geliştirme yoluna gidildiği görülmektedir (n=85). Bu bulgunun alana çok sayıda katkı sağladığını söylemek mümkün olabilir. İçerisinde hem geliştirme hem de uyarlama ölçek bulunduran çalışmalar büyük oranda karma yöntem kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Tablo 13. Tezlerde Kullanılan Paket Program

Paket Program	f	%
SPSS	50	44.2

NVIVO	4	3.5
SPSS + EXCEL	3	2.6
EXCEL	2	1.8
MAXQADA	2	1.8
SPSS + ITEMAN	2	1.8
WORD	1	0.9
Belirtilmemiş / Kullanılmamış	49	43.4
Toplam	113	100

Tablo 13 incelendiğinde hayat bilgisi dersi kapsamında yapılan tez çalışmalarının istatistiksel analizlerinin en fazla SPSS paket programı ile gerçekleştirildiği görülmektedir (n=50). SPSS programı birçok değişken içeren ve çok sayıda cevapları barındıran çalışmaların istatistiksel analizleri sırasında hızlı ve doğru sonuçlar sağlaması nedeniyle özellikle nicel çalışmalar gerçekleştiren araştırmacılar tarafından sıkça tercih edilmektedir. Bunun sonucunda SPSS paket programı kullanımının en yüksek frekans değerinde bulgu olarak verilmesi düşünülebilir. Ayrıca paket programı kullanımı hakkında bilgi verilmeyen tez çalışmalarının büyük oranda nitel çalışmalardan oluştuğunu söylemek mümkündür.

Tablo 14. Tezlerde Kullanılan Örneklem Türleri

Örneklem Türleri	f	%
Seçkisiz Olmayan Örneklem	31	27.4
Seçkisiz Örneklem	22	19.5
Seçkisiz + Seçkisiz Olmayan Örneklem	2	1.8
Belirtilmemiş / Kullanılmamış	58	51.3
Toplam	113	100

Tablo 14 incelendiğinde hayat bilgisi dersi kapsamında yapılan tez çalışmalarının örneklem türü olarak en fazla seçkisiz olmayan örneklem türünü ele aldıkları görülmektedir (n=31). Bu örneklem türünün çok sayıda tercih edilmiş olması araştırmacıların belli amaçlar ve belli ölçütler doğrultusunda çalışma gruplarını seçerek tez çalışmalarını oluşturma gayretlerinden kaynaklanabilir. Deneysel desende gerçekleştirilen çalışmalarda örneklem grubuna yapılan uygulamalar sonucu elde edilenleri evrene genellemek zordur. Çalışmalarda deneysel desenin sıkça kullanılması sonucu seçkisiz olmayan örneklem türünün sayıca fazla olduğu yorumunu yapabiliriz (Özen ve Gül, 2007). Ayrıca örneklem türünün belirtilmediği çok fazla sayıda tez çalışmasının yapıldığını görmekteyiz. Çalışmanın amacıyla bir bütünlük oluşturan örneklem türünün belirtilmesi konusunun, araştırmacıların dikkat etmesi gereken bir husus olduğu söylenebilir.

Tablo 15. Tezlerde Kullanılan Desen-Model

Desen - Model	f	%
Tarama Deseni	41	38.0
Deneysel Desen	23	20.4
Eylem Araştırması	10	8.8

Doküman İnceleme	9	7.9
Betimsel Araştırma Modeli	6	5.3
Durum Çalışması	5	4.4
Karma Modeller	2	1.8
Olgu Bilim	2	1.8
Açıklayıcı Desen	1	0.9
İlişkisel Araştırma	1	0.9
Özel Araştırma Modeli	1	0.9
Uyarlamalı Dönüşümlü Uygulama	1	0.9
Açıklayıcı + Sıralı	1	0.9
Deneyssel + Doküman İnceleme	1	0.9
Deneyssel + Eylem Araştırması	1	0.9
Belirtilmemiş / Kullanılmamış	8	7.1
Toplam	113	100

Tablo 15 incelendiğinde hayat bilgisi dersi kapsamında yapılan tez çalışmalarının en fazla tarama deseninde oluşturulduğu görülmektedir (n=41). İncelenen tez çalışmalarında tarama deseni büyük oranda likert tipi ölçeklerin kullanıldığı ve nicel olarak oluşturulan tez çalışmalarında kullanılmıştır. Bu bağlamda fazla sayıda verilerle oluşturulan çalışmalarda tarama deseni kullanımının avantaj sağladığı düşünülebilir. Bu sırayı takip eden deneyssel desen ve eylem araştırmalarına ise daha çok öğrenci uygulamalarının gerçekleştirildiği tez çalışmalarında rastlamak mümkündür.

Tablo 16. Tezlerde Kullanılan Analiz Tekniği

Analiz Tekniği	f	%
İçerik Analizi	17	15.0
T Testi + ANOVA	9	7.9
Betimsel Analiz	9	7.9
Doküman Analizi	8	7.1
T Testi	8	7.1
Betimsel Analiz + İçerik Analizi	7	6.2
Frekans + %	5	4.4
Betimsel Analiz + T Testi	4	3.5
Khi Kare	4	3.5
Grafiksel Analiz	2	1.8
Doküman Analizi + İçerik Analizi	2	1.8
İçerik Analizi + T Testi	2	1.8
Korelasyon + T Testi	2	1.8

Betimsel Analiz + Khi Kare	1	0.9
ANCOVA + T Testi	1	0.9
Doküman Analizi + Politika Analizi	1	0.9
Görsel Analiz + İçerik Analizi	1	0.9
İçerik analizi + İlişki Analizi	1	0.9
İçerik Analizi + Khi Kare	1	0.9
Mann Whitney U Testi + Wilcoxon	1	0.9
Path analizi + T Testi	1	0.9
3 ve Üzeri Analiz Tekniği	26	23.0
Toplam	113	100

Tablo 16 incelendiğinde hayat bilgisi dersi alanında yapılan tez çalışmalarında en fazla içerik analizi tekniğinin kullanılmış olduğunu görmek mümkündür (n=17). Yapılan tez çalışmaları belirli amaçlar doğrultusunda ve belirli araştırma sorularıyla gerçekleştirildiği için elde edilen verilerin belirlenen nitelikler doğrultusunda analiz edilip sonuçlara varılması beklenmektedir. Bu bağlamda nitel araştırmalarda analiz yapılırken belirlenen sınırların dışına taşmama, çizilen yol doğrultusunda ilerleme sebepleriyle içerik analizinin kullanılmış olduğu düşünülebilir. Ayrıca araştırmalarda çok sayıda verilerin elde edilmesi sonucu veriler arasındaki anlamları çözümleme, ilişkileri değerlendirme gereksinimleri içerik analizi kullanımını gerekli kılmaktadır (Gökçe, 2006). Genel anlamda tez çalışmalarında birden fazla analiz tekniği bir arada kullanıldığı için elde edilen frekans değerleri minimum değerlerden oluşmaktadır. Özellikle nicel araştırmalarda bunu görmek oldukça mümkündür.

SONUÇ

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular yorumlanarak şu sonuçlara varılmıştır:

Yapılan tez çalışmalarının kurumlara göre dağılımları incelendiğinde alan yazında benzer nitelikte mevcut olan birçok çalışma gibi Gazi Üniversitesi'ne ait olan tezlerin frekansları en yüksek değerdedir. Oldukça köklü bir geçmişe sahip olan Gazi Üniversitesi fazla sayıda çalışma ortaya koyulmasının yanı sıra yüksek lisans tezlerine kıyasla çok daha düşük oranda mevcut olan doktora tezi çalışmalarına da diğer üniversitelere göre daha fazla yer vermiştir. Eğitim alanında nitelikli kurumlardan olan Gazi Üniversitesinin, çalışmalarda oldukça aktif bir role sahip olduğu düşünülebilir. Daha az frekansa sahip olan kurumlarda öğrenim gören lisansüstü öğrenciler alan ile ilgili daha fazla çalışma yapılması için teşvik edilmelidir.

Yapılan çalışmada, hayat bilgisi dersi kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların büyük bir çoğunluğunun yüksek lisans tezleri olduğu görülmektedir. Yüksek lisans programında öğrenim görme oranının daha geniş olması bu sonucu doğrulmuş olabilir. Doktora programları daha yoğun kapsamlı çalışmayı gerektirdiği için yüksek lisans programlarına göre daha az tercih edilme oranına sahip olabilir.

Sosyal Bilimler enstitüleri, Eğitim Bilimleri enstitülerine göre daha uzun bir geçmişe sahip olmasına rağmen yakın dönemlerde Eğitim Bilimleri enstitülerinin açılarak çalışmalarının yoğunluk kazanması Eğitim Bilimleri enstitülerinde hayat bilgisi dersi kapsamında gerçekleştirilen tez çalışmalarının sayıca arttığını göstermektedir. Ancak arada yüksek oranda bir fark olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu bağlamda Sosyal Bilimler enstitülerinin de alana büyük katkılar sağladığını görmekteyiz.

2005 yılı itibariyle değişen ilköğretim programını baz alan tez çalışmalarının ancak 2007 ve sonrasında sayıca arttığı görülmektedir. Uygulamaya koyulan programın işleyiş, değerlendirme boyutları düşünüldüğünde sürecin gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Fakat son yıllarda konu ile alakalı yapılan çalışmaların giderek azaldığı görülmektedir. Hayat bilgisi dersi alanı ile ilgili daha fazla çalışmanın ortaya koyulması, düzenlenecek olan programların geliştirilmesine de katkı sağlayacaktır.

Hayat bilgisi dersi kapsamında gerçekleştirilen tez çalışmalarının genel anlamda tek danışmanla yürütüldüğü açıkça görülmektedir. Bu bulguya bakılarak öğretim üyelerinin alanda büyük ölçüde yeterliliğe sahip olduğu söylenebilir. Çok az sayıda birden fazla danışmanla gerçekleştirilen tez çalışmalarında birden fazla alan uzmanına ihtiyaç olduğu, bu sebeple bünyesinde birden fazla danışman bulundurdıkları düşünülebilir.

Danışmanların unvan dereceleri yükseldikçe, danışmanlık yaptıkları tez çalışmalarının sayıca azaldığı görülmektedir. İdari alanda sorumluluklar, çalışma yoğunlukları bu durumun başlıca sebepleri arasında gösterilebilir.

Hem öğrenci hem de öğretmen etkileşimini barındıran hayat bilgisi dersi, alanda gerçekleştirilen tez çalışmalarında öğretmenleri ve öğrencileri konu alan araştırmalar üzerinde yoğunlaşmıştır. Fakat aile görüşleri/uygulamalarını kapsayan çok az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Eğitimin ilk yıllarında özellikle çocuk için ailenin önemi unutulmamalı, veli ile gerçekleştirilen çalışmalara daha fazla önem verilmelidir.

Gerçekleştirilen tez çalışmalarında geniş ölçüde literatür taraması yapıldığı gözlemlenmiş, buna bağlı olarak ilgili araştırmalar kapsamlı boyutlarda ele alınmıştır. Konu ile alakalı daha önce yapılan çalışmalar, araştırmacılara büyük ölçüde destek olup onlara ışık tutmaktadır. Fakat tez çalışması yapılacağı zaman alan yazında daha az yer verilen konular seçilmeli, böylece bilinmeyen durumlar ortaya koyularak çözüme ulaştırılmalıdır.

Hayat bilgisi dersi kapsamında gerçekleştirilen çalışmaları yöntem türüne göre ayrıştırmak pek mümkün görülmemektedir. Nitel ve nicel yöntemlerin çok yakın oranlarda çalışıldığı gözlemlenmektedir. Daha kapsamlı sonuçların elde edildiği yöntem olarak bilinen karma yöntemin uygulanması çalışmaların daha net sonuçlar verilmesini sağlayabilir. Bu bağlamda araştırmacılara karma yöntem kullanımı önerilmektedir.

Tezlerin içeriğinde de görüldüğü gibi tezlerin örneklem seçimlerinde de öğretmen ve öğrenci gruplarının yoğunluğuna rastlanmaktadır. Yapılan çalışmalarda genel anlamda öğretmenlerin görüşleri ele alınırken öğrencilerin yaş düzeyleri nedeniyle öğrencilerle uygulama yoluna gidilmiştir. Böylece elde edilen veriler daha güvenilir yollarla toplanmaya çalışılmıştır.

Yapılan çalışmalarda ölçek kullanımlarında çeşitli kombinasyonlara yer verildiği görülmektedir. Bu sonuç, araştırmacıların geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmek istediği fikrini öne sürebilir. Ölçeklerden elde edilen veriler birbirleri ile desteklenerek daha doğru sonuçlar ortaya koyulmaktadır. Ayrıca en fazla kullanıma sahip olan likert tipi ölçeğin, uygulama ve değerlendirme kolaylıkları açısından bu frekans değerini almış olduğu söylenebilir.

Hayat bilgisi dersi kapsamında çok sayıda ölçek geliştirilmesi alana büyük katkılar sağlamıştır. Zengin bir veri toplama aracı havuzu oluşturulmuş olup bu durum gelecek çalışmalara yön vererek onlara kaynaklık etmektedir. Fakat ölçme araçlarının nicelik boyutundan önce nitelik boyutu ön plana alınmalı, yarar ve etki sağlayacak ölçeklerin geliştirilmesine dikkat edilmelidir.

SPSS programı, birçok alanda yaygın kullanıma sahiptir. Farklı sürümleriyle çoğu çalışmanın veri boyutunu barındırmakta, çalışma kolaylığı sağlamaktadır. Bu çalışmada da SPSS kullanımının oldukça yaygın olduğunu görmekteyiz. Belirtilmeyen/kullanılmayan paket programlarının olduğu çalışmaların da genel anlamda nitel çalışmalardan oluştuğunu söylemek mümkündür.

Anlamli ve net sonuçlar almak adına araştırılacak konu ile ilgili örnekleme seçkisiz olmayan türde yapıldığında elde edilen verilerin yorumlanması daha kolay yapılacaktır. Çoğu çalışmada seçkisiz olmayan örnekleme türünün kullanıldığını görmekle birlikte hayat bilgisi dersi kapsamında gerçekleştirilen çalışmalarda da bu yola başvurulduğunu görmek mümkündür.

Tezlerde kullanılan desenler, kullanılan yöntem ve ölçeklerle bağlantılı olarak oluşturulmuştur. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi likert tipi ölçeklerin, öğrenci uygulamalarının gerçekleştirildiği çalışmalarda tarama deseni ve deneysel desen kullanmak ölçekler yoluyla elde edilen verilerin daha anlamlı bir şekilde yorumlanmasını sağlamaktadır.

Kullanılan analiz tekniklerinin içerik analizi olarak yoğunluk gösterdiği hayat bilgisi dersi kapsamında gerçekleştirilen tez çalışmalarında nitel yöntemle gerçekleştirilen çalışmaların analiz yöntemi bakımından benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu çalışmalarda içerik analizine büyük ölçüde ihtiyaç duyulmaktadır. Fakat nicel yöntemlerle gerçekleştirilen tez çalışmalarında çok farklı analiz tekniklerine ihtiyaç duyulabilmektedir. Farklı istatistikler, çeşitli sayısal değerler ve programlar bu kullanıma ihtiyaç duyduğu için nicel yöntemlerle oluşturulan tez çalışmalarının analiz tekniği yönünden daha küçük sayılarda frekanslara bölündüğünü görmek mümkündür.

Konu ile ilgili yapılmış olan araştırmalar incelendiğinde hayat bilgisi dersi kapsamında oluşturulan lisansüstü tez çalışmalarının benzer kriterler kapsamında incelendiği görülmüştür. Bektaş ve Karadağ tarafından 2013 yılında yapılan “Hayat Bilgisi Öğretimi alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Eğilimleri ve Değerlendirilmesi” adlı makale çalışması içerik ve konu açısından bu çalışma ile oldukça benzer nitelikler taşımaktadır. İlgili çalışmada yüksek lisans tezlerinin yoğunlukta olması ve doktora tezleriyle nadiren karşılaşılması dikkat çekici benzer bir unsurdur. Lisansüstü tez incelemesi 2005 yılından 2012 yılına kadar gerçekleştirilen tezler üzerine yapılmıştır. Bu bağlamda gerçekleştirilen bu çalışmanın 2013 yılında gerçekleştirilen çalışma üzerine katkılar sağladığını söylemek mümkündür.

Güven ve Kılıç’ın 2017 yılında yapmış olduğu “Hayat Bilgisi Dersinde Kullanılan Öğretim Yöntemlerinin Etkililiği Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi” adlı makale çalışmasında hayat bilgisi dersinde kullanılan öğretim yöntemlerini konu alan lisansüstü tez çalışmalarının meta analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonuçları alandaki sonuçlar ve yapılan bu çalışma ile benzer sonuçlar ortaya koymuştur. 2005 ve 2017 yılları arasındaki zaman dilimini kapsayan lisansüstü tezler incelemeye alınmıştır. Bu çalışmada da olduğu gibi Gazi Üniversitesi daha fazla sayıda tez çalışması ortaya koyarken tezlerde kullanılan yöntem, analiz teknikleri benzer olarak nicel yöntem, deneysel desen olarak tercih edilmiştir. Gerçekleştirilen bu çalışmadan farklı olarak Çalışma, işbirlikçi öğrenme yönteminin yaygın olarak kullanıldığı sonuçlandırılmıştır.

Ütkür’ün 2018 yılında yapmış olduğu “Hayat Bilgisi Derslerinde Kullanılan Yöntem ve Etkinliklerin Tespiti: Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi” adlı çalışma Güven ve Kılıç’ın 2017 yılındaki çalışması ile benzerlik göstermektedir. Örneklem grubu olarak seçilen tez çalışmalarında öğretim yöntem ve teknikleri incelenerek genel anlamda benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Yapılan bu araştırmalar, lisansüstü tezlerden benzer sonuçlar elde edildiğini göstermektedir. Bundan sonra yapılacak olan çalışmaların inceleme kriterleri genişletilerek alana daha fazla katkı sağlanabilir.

Hayat bilgisi dersi kapsamında gerçekleştirilen bu çalışmada detaylı tez analizi yapılarak geniş oranda bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir. Genel anlamda 2005 yılından itibaren karşımıza çıkan Yapılandırmacı Yaklaşım, Hayat Bilgisi Dersi uygulamalarına yansımış, öğretim programlarının daha etkili hale getirilmesine olanak sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Arslan, M. (2007). Eğitimde yapılandırmacı yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(1), 41-61.
- Aydın, A. (1998). Eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması ve öğretmen yetiştirme sorunu. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(3), 275-286.
- Bakioğlu, A. ve Özcan, Ş. (2016). *Meta analiz* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bektaş, M. ve Karadağ, B. (2013). Hayat bilgisi öğretimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin eğilimleri ve değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsani Bilimler Dergisi*, 10(2), 113-129.
- Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci* (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi kuramsal ve pratik bilgiler* (1. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Güven, S. ve Kılıç, Z. (2017). Hayat bilgisi dersinde kullanılan öğretim yöntemlerinin etkililiği konusunda yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 200-223.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar ilkeler teknikler* (32. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özen, Y. ve Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi (KKEFD/JOKKEF)*, 15, 394-422.
- Sıcak, A. ve Eker, C. (2016). Hayat bilgisi öğretim programı kazanımlarının öz düzenleme becerileri açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 129-144.
- Sönmez, V. (1998). *Hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen kılavuzu* (1.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şentürk, C. (2010). Yapılandırmacı yaklaşım ve 5E öğrenme döngüsü modeli. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(17), 58-62.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı*. Ankara.
- Tanrıöğen, A. (2006). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Anı Yayıncılık.
- Tay, B. ve Baş, M. (2015). *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 341-374.
- Tay, B. vd. (2009). *Hayat bilgisi öğretimi* (1.Baskı). Ankara: Maya Akademi
- Ütkür, N. (2018). Hayat bilgisi derslerinde kullanılan yöntem ve etkinliklerin tespiti: Lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 101-122.
- YÖK Ulusal Tez Merkezi (2018, Aralık) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Araştırmada İncelenen Çalışmaların Listesi

- Akbal, Y. (2009). *1998 ve 2004 İlköğretim Programlarına göre hazırlanan hayat bilgisi ders kitaplarının içerik ve kullanılabilirlik açılarından karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Akbay, F. (2017). *Hayat bilgisi ders kitaplarında yer alan eleştirel düşünme becerisi kazanımlarına ait etkinliklerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Akbulut, S. (2007). *İlköğretim 1. sınıf hayat bilgisi ders kitaplarının içerik bakımından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).
- Akın, B. (2007). *2005-2006 öğretim yılı ilköğretim okulları hayat bilgisi ders kitaplarının pedagojik açıdan değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri).
- Akkuş, Ç. (2013). *İlköğretim birinci sınıf hayat bilgisi dersindeki fen kavramlarının drama yöntemiyle öğretiminin öğrenmedeki başarı ve kalıcılığa etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).

- Aktürel, H. (2005). *İşitme engelli öğrencilere disiplinlerarası öğretim yaklaşımına dayalı hayat bilgisi öğretiminin incelenmesi: Eylem araştırması* (Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Akyol, P. (2018). *İlkokul üçüncü sınıf hayat bilgisi dersi kılavuz kitabındaki okul heyecanım temasında yer alan etkinliklerin ara disiplin kazanımları açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana).
- Alak, G. (2011). *Hayat bilgisi öğretim programı öğelerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum).
- Alkan, S. (2016). *Uygulanan hayat bilgisi öğretim programının yerelleşmesine yönelik ihtiyaç analizi* (Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun).
- Arık, S. (2016). *Hayat bilgisi dersinde liderlik becerisinin kazandırılmasının sınıf öğretmeni görüşlerine göre incelenmesi* (Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Arslan, Ş. (2008). *İlköğretim 1. kademe birinci sınıf matematik-Türkçe ve hayat bilgisi ders kitaplarındaki illüstrasyonların grafiksel açıdan incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu).
- Ay, T. (2005). *İlköğretim hayat bilgisi öğretiminde yaratıcı drama ve geleneksel öğretim yöntemlerinin öğrenci başarısı ve hatırd tutma düzeyi üzerindeki etkileri* (Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli).
- Aydın, E. (2015). *Hayat bilgisi öğretim programlarında yer almış girişimci birey özelliklerinin incelenmesi ve bu özelliklerin kazandırılabilirliğinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya).
- Aydın, S. (2016). *İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin hayat bilgisi programında yer alan kişisel nitelikleri kazanma düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale).
- Bahçe, A. (2010). *Hayat bilgisi öğretiminde değerlerin kazandırılma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya).
- Balık, Z. (2016). *Hayat bilgisi öğretim programındaki değerler bağlamında hayat bilgisi ders kitapları ile yüz temel eser listesindeki ulusal masalların karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van).
- Barlas, B. (2015). *Hayat bilgisi dersi kazanımlarının ortak ve derse özgü becerileri kazandırmadaki etkililiğinin öğretmen görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale).
- Bayırlı, H. (2018). *Hayat bilgisi dersi bağlamında değerler eğitimi: Aile birliğine önem verme* (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya).
- Baysal, E. D. (2008). *İlköğretim hayat bilgisi dersi öğretim programındaki öğrenci etkinliklerine yönelik öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Bektaş, M. (2007). *Hayat bilgisi dersinde ailelerin çoklu zeka kuramı hakkında bilgilendirilme biçimlerinin ve öğrencilerin farklı baskın zeka gruplarında yer almalarının proje başarıları ve tutumlarına etkisi* (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Bile, E. (2009). *İlköğretim üçüncü sınıf hayat bilgisi dersinde dramatizasyon yönteminin öğrencilerin sosyal-duygusal uyumlarına ve akademik başarılarına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa).
- Birinci, O. (2013). *İlkokul 3. sınıf hayat bilgisi dersine yönelik geliştirilen doğa eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin doğa algılarına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize).

- Bodur, H. (2010). *İlköğretim ikinci sınıf hayat bilgisi dersinde içerik temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya).
- Bölük, E. (2018). *Çizgi filmlerde yer alan değerlerin ilkökul hayat bilgisi öğretim programında yer alan değerler çerçevesinde incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay).
- Bütün, E. (2015). *Medya destekli öğretimin hayat bilgisi dersinde akademik başarıya ve öğrenmede kalıcılığa etkisi* (Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun).
- Ceylan, T. (2016). *Hayat bilgisi dersinde senaryo tabanlı öğrenme yöntemi ile kavram öğretiminin öğrencilerin başarı, tutum ve öğrenme kalıcılığına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize).
- Çakır, G. (2007). *Yeni hayat bilgisi programında yer alan kazanımların önerilen etkinlikler çerçevesinde gerçekleştirilebilir düzeyinin belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ).
- Çelik, G. (2014). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğrenme ortamlarında portfolyo kullanımı: Bir eylem araştırması* (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Çelik, Ö. (2017). *2009 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya).
- Çengelöğlu, G. (2005). *Çoklu zeka kuramına göre düzenlenen hayat bilgisi dersi öğretim etkinliklerinin öğrenci başarı ve tutumuna etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu).
- Çetin, P. (2011). *İlköğretimde hayat bilgisi dersinde probleme dayalı öğrenme yöntemi uygulamalarının öğrencilerin öğrenme ürünlerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir).
- Demir, M. R. (2008). *İstasyonlarda öğrenme modelinin hayat bilgisi dersindeki üst düzey beceri erişimine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara).
- Demir, S. (2007). *İlköğretim okulu hayat bilgisi dersi programının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi* (Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya).
- Dündar, H. (2007). *Kavram analizi stratejisinin öğrencilerin kavram öğrenme başarıları ve hayat bilgisi dersine ilişkin tutumlarına etkisi* (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Erbil, D. G. (2014). *İlkokul 3. sınıf hayat bilgisi dersinde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin akademik başarılarına, demokratik tutumlarına ve yansıtıcı düşünme becerilerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir).
- Erol, B. (2010). *Hayat bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım yönünden değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun).
- Gözel, Ü. (2018). *Hayat bilgisi dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın).
- Gülener, S. (2010). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı'na ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi (Şanlıurfa ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan).
- Gündüz, M. (2014). *İlköğretim 3. Sınıf hayat bilgisi dersinde "sorumluluk" değerinin proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ile öğretiminin akademik başarı ve tutuma etkisi* (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Güney, K. (2008). *İlköğretim birinci kademe 3. sınıf öğrencilerinin televizyon izleme sürelerinin hayat bilgisi dersindeki başarılarına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara).

- Güven, M. M. (2010). *Türkiye’de ilköğretim hayat bilgisi dersi programı değişiklikler, düzenlemeler, güncellemeler* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya).
- Güzel, D. (2013). *3. sınıf hayat bilgisi ders kitaplarının temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale).
- Hanbaba, L. (2011). *Oyunla öğretim yönteminin ilköğretim 3. sınıf öğrencilerinin hayat bilgisi dersi başarısı ve tutumuna etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya).
- Hartuç, D. (2015). *İlkokul 2. sınıf hayat bilgisi dersinin drama yöntemi ile öğretimine ilişkin bir uygulama önerisi* (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir).
- Hasırcı, Ö. (2005). *İlköğretim 3. sınıf hayat bilgisi dersinde görsel öğrenme stiline göre düzenlenen öğretimin öğrencilerin akademik başarı ve kalıcılığına etkisi* (Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana).
- Işık, D. (2007). *Hayat bilgisi öğretiminde proje tabanlı öğrenmenin akademik başarı, yaratıcı düşünme, kalıcılık, hayat bilgisi dersine karşı tutum düzeylerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir).
- İnal, F. N. (2010). *İlköğretim 3. sınıf hayat bilgisi ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya).
- Kahriman, M. (2014). *İlkokul 3. sınıf hayat bilgisi dersi benim eşsiz yuvam temasındaki konuların drama yöntemine dayalı öğretiminin öğrencilerin iletişim, empati becerileri ve değer algıları üzerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay).
- Kalafatçı, Ö. (2017). *Hayat bilgisi dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Ordu ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu).
- Kale, M. (2015). *Hayat bilgisi ders kitaplarında yer alan değerlerin içerik analizi (1948-2012)* (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Kara, K. (2008). *İlköğretim 3. Sınıf hayat bilgisi dersinde sorgulama merkezli etkinliklerle yapılan proje çalışmalarındaki öğrenci performansının değerlendirilmesi* (Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana).
- Karaca, N. H. (2008). *İlköğretim hayat bilgisi ders kitaplarının 2005 Hayat Bilgisi Ders Programında yer alan becerileri uygunluk düzeyinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Afyonkarahisar ili örnekleme)* (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar).
- Karatay, M. (2017). *Türkiye’de 2005-2017 yılları arasında izlenen eğitim politikalarının İlkokul Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarına yansımalarının değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Kars, N. (2006). *2005-2006 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda okutulan, ilköğretim hayat bilgisi ders kitaplarının grafik tasarım açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Kaya, G. (2014). *Hayat bilgisi dersi değerlerinin öğretiminde halk ozanlarının önemi: Neşet Ertaş bağlamında bir inceleme* (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir).
- Kaya, S. (2009). *Hayat bilgisi öğretim programındaki duyuşsal yoğunluklu kazanımların değerlendirilmesi* (Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu).
- Kayalar, D. (2007). *İlköğretim 1., 2. ve 3. sınıf hayat bilgisi ders programının öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi (Kars ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars).
- Kılıç, A. (2018). *Hayat bilgisi dersi, “dün, bugün, yarın” temasında sözlü ve yerel tarih etkinliklerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).

- Kılıç, Z. (2010). *İlköğretimde hayat bilgisi dersinde aile katılımı çalışmaları* (Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Kılıç, Z. (2015). *Hayat bilgisi dersinde öğrencilerin yaşam becerilerinin geliştirilmesinde etkin öğrenme uygulamaları* (Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Kılınç, M. (2010). *Hayat bilgisi dersi öğretim programının etik bilinç geliştirme açısından öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Kılınç, M. (2011). *İlköğretim hayat bilgisi programı karakter eğitimi boyutunun öğrencilerinin tipik performanslarına dayalı olarak değerlendirilmesi (Kırşehir ili örneği)* (Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum).
- Koçak, F. (2011). *Otistik çocuklara hayat bilgisi dersi ailemiz teması içinde geçen kavramların öğretiminde semantik (anlamsal) kavram haritalarının kullanımının etkililiği* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya).
- Kurşun, A. (2013). *Hayat bilgisi dersi programının araştırma becerilerine ulaşabilirliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (nitel bir araştırma)* (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar).
- Kutanoğlu, D. (2014). *Hayat bilgisi dersindeki kazanımların öğrencilerin yaratıcı düşünmebecerilerine katkısına yönelik öğretmen görüşlerinin ve uygulamaların incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon).
- Narin, D. (2007). *İlköğretim hayat bilgisi dersi öğretim programının vatandaşlık bilgi, beceri ve değerlerini kazandırmasına ilişkin öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Narman, B. (2011). *İlköğretim hayat bilgisi ders programında yer alan duyuşsal kavramları gelişim, program ve beceri açılım incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Onur, G. (2008). *İlköğretim 2. ve 3. sınıf öğrencilerine sınıf ve okul kurallarının hayat bilgisi dersi programı çerçevesinde drama tekniğiyle öğretiminin kalıcılığa etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa).
- Onur, V. (2009). *İlköğretim hayat bilgisi programının eleştirel düşünceye yönelik kazanımlarının ulaşılabilirlik düzeyi* (Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu).
- Orhan, A. (2013). *Hayat bilgisi dersi programının karakter eğitimi açısından öğretmen ve öğrenci perspektiflerine göre değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas).
- Özden, Y. (2006). *2004 Hayat Bilgisi Pilot Programının, 1998 Hayat Bilgisi Programıyla karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun).
- Özkan, E. (2012). *2005 Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nın Piaget'nin çocukta animizm(canlılık) olgusuna uygunluğu* (Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun).
- Özkan, H. (2009). *Hayat bilgisi 3. sınıf programı içeriği hakkındaki öğretmen görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Balıkesir ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir).
- Özkan, Ö. (2010). *Örnek olay yönteminin hayat bilgisi dersi öğrenme ortamlarında kullanımının etkililiği* (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Özkan, Z. (2017). *Hayat bilgisi ders kitaplarındaki metin ve görsellerin değerler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu).
- Özkan, Z. S. (2017). *Hayat bilgisi ders kitaplarındaki metin ve görsellerin değerler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu).

- Özün, S. (2010). *Hayat bilgisi öğretiminde kavram karikatürü yaklaşımının öğrenci başarıları ve tutumuna etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, 78Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak).
- Palavan, Ö. (2012). *Hayat bilgisi dersinde beyin temelli öğrenmenin öğrencilerin başarılarına tutumlarına ve eleştirel düşünme becerilerine etkisi* (Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun).
- Sargın, T. (2016). *Hayat bilgisi dersi öğrenme ortamlarına çoklu zeka kuramının müziksel zeka alanını eklemek: Bir eylem araştırması* (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Sever, B. (2015). *İlköğretim üçüncü sınıf hayat bilgisi programındaki değerlerin kazandırılması sürecinin öğretmen ve veli görüşlerine göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana).
- Soydaş, S. (2010). *Öğrencilerin hayat bilgisi dersinde edindikleri demokrasi ve demokratik yaşamla ilgili kavramlara ilişkin oluşturdıkları metaforların hermeneutic yaklaşımla incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale).
- Şenay, Y. (2015). *Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi programına ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa).
- Şeref, A. (2008). *3. sınıf yeni hayat bilgisi dersi programı kazanımlarının gerçekleşme düzeyi* (Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).
- Şimşek, S. (2005). *Örnekolaya dayalı öğretimin ilköğretim hayat bilgisi dersinde akademik başarıya ve öğrenmede kalıcılığa etkisi* (Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Talışık, E. (2013). *İlkokul Türkçe, matematik ve hayat bilgisi derslerinde öğretim materyali olarak şarkıların kullanılmasının öğrencilerin başarı ve tutum gelişimleri üzerindeki etkisi* (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Taneri, P. O. (2010). *Okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve öğrencilerin hayat bilgisi programı hakkında algıları: Bir durum (örnek olay) çalışması* (Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara).
- Tefek, F. (2016). *Hayat bilgisi dersindeki değerlere yönelik öğrenci görüşleri ve edinim durumları* (Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir).
- Tengilimoğlu, Ö. (2013). *İşbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim üçüncü sınıf hayat bilgisi dersinde öğrenci başarısına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Tezcan, Ö. (2016). *İlkokul 3. sınıf hayat bilgisi dersinde sosyal beceri eğitim programının etkisinin sınanması: Bir eylem araştırması* (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Tiryaki, B. (2018). *İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin hayat bilgisi dersine yönelik tutumlarıyla demokratik tutumları arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ).
- Topal, N. (2009). *Derste zaman yönetimi: İlköğretim 3. sınıf hayat bilgisi dersine yönelik bir inceleme* (Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana).
- Tosun, H. B. (2015). *Hayat bilgisi dersinde gerçekleştirilen müze uygulamaları* (Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir).
- Tunalı, F. (2009). *Yeni ilköğretim 1., 2. ve 3. sınıf hayat bilgisi programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlar* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya).
- Tuncer, Ö. (2009). *İlköğretim 3. sınıf hayat bilgisi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın).

- Turan, M. (2012). *İlköğretim 3. sınıf hayat bilgisi dersinde öğrencilere eleştirel düşünme becerisini kazandırmak için önerilen etkinliklerin öğretmenler tarafından kullanılma sıklıkları (Siirt ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya).
- Türkeş, S. (2008). *İlköğretim 1. kademe 1-3 sınıf hayat bilgisi dersinde yer alan okul heyecanı temasının kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri (Balıkesir ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Türkyılmaz, A. (2011). *İlköğretim hayat bilgisi dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi (Balıkesir ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir).
- Uğraş, H. (2011). *Öğrencilerin hayat bilgisi dersinde eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini kazanma düzeylerine ilişkin öğretmen görüşleri (Elazığ ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ).
- Uğur, T. (2006). *2005 ilköğretim 1., 2. ve 3. sınıflar hayat bilgisi dersi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri (Uşak ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar).
- Uysal, A. (2010). *Sınıf öğretmenlerinin 2009 Hayat Bilgisi Öğretim Programında belirtilen strateji, yöntem ve teknikleri uygulamadaki yeterlik düzeylerinin belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Uzunkol, E. (2014). *Hayat bilgisi öğretiminde uygulanan değerler eğitimi programının öğrencilerin özsaygı düzeyleri, sosyal problem çözme becerileri ve empati düzeylerine etkisi* (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Ütkür, N. (2012). *Yaratıcı drama yönteminin hayat bilgisi derslerinde kullanılmasının öğrencilerin başarı ve tutumlarına etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).
- Ütkür, N. (2016). *Örnek olay yönteminin hayat bilgisi dersinde uygulanmasına yönelik bir eylem araştırması* (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Vayış, Ş. (2008). *Zihinsel yetersizlikten etkilenmiş öğrencilere hayat bilgisi öğretiminde doğrudan öğretim yöntemi ve şematik düzenleyiciyle öğretimin karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara).
- Yasavur, H. (2013). *İlköğretim 3. sınıf hayat bilgisi dersinde öğrencilere yaratıcı düşünme becerisini kazandırmak için önerilen etkinliklerin öğretmenler tarafından kullanılma sıklıkları (Malatya ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya).
- Yavuz, A. (2017). *İlkokul hayat bilgisi dersinde bilişim teknolojileri destekli yansıtıcı düşünme etkinliklerinin öğrencilerin ders başarısına ve tutumuna etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize).
- Yıldırım, A. (2006). *Yeni ilköğretim programına göre hazırlanmış hayat bilgisi ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi (Elazığ ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ).
- Yıldırım, A. (2011). *Hayat bilgisi dersinin öğrencileri fen öğrenmeye hazırlamadaki etkisinin öğretmen düşüncelerine göre değerlendirilmesi (Afyonkarahisar ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar).
- Yıldırım, G. (2015). *İlkokul hayat bilgisi dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum).
- Yıldız, S. Ş. (2009). *2005 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının birleştirilmiş sınıflarda uygulanabilirliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (nitel bir araştırma)* (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar).

- Yiğit, Z. (2007). *Hayat bilgisi dersi açısından Türkiye Fransa karşılaştırması* (Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir).
- Yolcu, O. (2014). *Cumhuriyetten (1923) günümüze (2013) İlköğretim Birinci Kademe Hayat Bilgisi ve Fen ve Teknoloji Öğretim Programlarının "çevre eğitimi" açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın).
- Zelyurt, S. (2015). *Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere hayat bilgisi dersinin şarkı ile ve doğrudan öğretim yöntemiyle sunulmasının etkililik ve verimliliklerinin karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu).